DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10213750

CZU: 929:94(478)

INA SÎTNIC
Universitatea de Stat din Moldova
ina.sitnic@usm.md
ORCID: 0000-0002-8177-9866

RECENZIE LA VOLUMUL „*VICTOR ȚVIRCUN. DIMITRIE CANTEMIR. LIFE AND DESTINY, CHIȘINĂU, 2023*”

Rezumat. Lucrarea de față oferă o prezentare generală a volumului „Dimitrie Cantemir. Life and Destiny”, scris de Victor Țvircun, din care cititorul află despre viața captivantă a marelui cărturar Dimitrie Cantemir. Volumul, în traducere în limba engleză de Ileana Alexandra Orlich și Alexandra Țvircun, oferă o perspectivă amplă asupra perioadei istorice în care a trăit Cantemir, evidențiind contribuțiile sale notabile în varii domenii ale vieții sociale, politice și culturale. „Dimitrie Cantemir. Life and Destiny” este o lectură esențială pentru cei interesați de istoria și cultura românească.

Cuvinte-cheie: „Dimitrie Cantemir. Life and Destiny”, abordare narativă, lectură biografică, traducere, izvoare istorice.

Abstract. This paper provides a general overview to the volume “Dimitrie Cantemir. Life and Destiny”, written by Victor Țvircun, that introduces the reader into the exciting life of the great scholar Dimitrie Cantemir. The volume translated into English by Ileana Alexandra Orlich and Alexandra Țvircun, offers a broad perspective on the historical period in which Cantemir lived, highlighting his notable contributions in various fields of social, political and cultural life. “Dimitrie Cantemir. Life and Destiny” is an essential reading for all those interested in the Romanian history and culture.

Key-words: “Dimitrie Cantemir. Life and Destiny”, narrative approach, biographical reading, translation, historical sources.

Lucrarea *Dimitrie Cantemir. Life and Destiny* este remarcabilă prin faptul că explorează în mici detalii contribuțiile lui Dimitrie Cantemir, un personaj de o multilateralitate cu adevărat uimitoare în activitatea sa ştiinţifică, literară, artistică, politică. Volumul reprezintă o variantă tradusă în limba engleză de către Ileana Alexandra Orlich și Alexandra Țvircun, apărut la Comrat în anul 2023 și îl are ca autor pe domnul Victor Țvircun, profesor universitar, doctor habilitat în istorie, om politic, diplomat, cu o vastă activitate științifică și de cercetare a personalității lui Dimitrie Cantemir.

Dimitrie Cantemir. Life and Destiny reprezintă o cercetare exhaustivă și o abordare narativă bine structurată. Lucrarea cuprinde trei sute douăzeci de pagini în total, textul fiind organizat în opt capitole structurate logic. Șaizeci și șapte dintre paginile cărții conțin fotografii ilustrate color, utilizate ca material de referință prețios, unele dintre aceste fotografii fiind făcute de însuși autorul. Și pentru a înțelege amploarea cercetării, autorul utilizează șapte sute patruzeci și trei de citate și referințe textuale, cu note de subsol explicative, fapt ce conferă credibilitate informațiilor expuse.

Este evident faptul că domnul Țvircun a dedicat mult timp și efort pentru a aduna resurse și a analiza izvoare istorice, astfel încât să ofere o imagine detaliată asupra vieții lui Cantemir. De fapt, autorul menționează, în paginile lucrării, despre cercetările sale în arhivele din Moscova, Sankt Petersburg, București și Istanbul: „Setting out from archival documents recently discovered in Moscow, Saint Petersburg, Bucharest and Istanbul which we here introduce to the scholarly community for the first time...” (p. 7), precum și despre aportul altor istorici precum Alexandru Odobescu, Grigore Tocilescu și Virgil Cândea, materializat inclusiv prin studii în arhivele și bibliotecile de peste ocean „A significant contribution to research into D. Cantemir’s legacy as a writer was the discoveries that V. Cândea made in the U.S. archives” (p. 20).

Toate astea au contribuit semnificativ la acoperirea lacunelor și eliminarea unor incoerențe în biografia lui Dimitrie Cantemir despre care domnul Țvircun amintește în paginile lucrării. Autorul reușește să ne transpună în epoca lui Cantemir, ilustrând contextul istoric, cultural și politic al timpului, printr-un limbaj descriptiv, care cu siguranță captează atenția cititorului, situându-l în

realitățile istorice acelor vremuri și creând imagini vizuale reprezentative. Prezentăm câteva dintre unitățile lingvistice care reflectă întru totul descriptivismul lingvistic la care ne referim: „His envoy was *undermined by the waiting game*…” (p.84), „...the Ottoman Empire was trying to find *a peaceful solution to the conflict*...” (p. 84), „As soon as *clouds gathered over Brîncoveanu's head*…” (p. 71), “As *the sounds* of the military band *died out*...” (p. 213), „The hardships of the campaign took a heavy toll on D. Cantemir's health” (p.169).

Un aspect notabil al cărții este modul în care este evidențiat rolul central pe care l-a avut Dimitrie Cantemir în dezvoltarea culturii în Europa de Est. Autorul subliniază despre faptul că Cantemir a fost o punte de legătură între Est și Vest, împrumutând și împărtășind idei între cele două lumi culturale. Autorul lucrării evidențiază contribuțiile și pasiunile lui Dimitrie Cantemir în domenii precum literatură, în special cea antică, muzică, religie islamică și creștin ortodoxă, filosofie, limbile latină și greacă dar și cele orientale: turcă, persană și arabă, științele naturii, logică, matematică, fizică, precum și rolul său în calitate de diplomat și promotor al culturii românești.

De menționat este și modul în care autorul explorează viața personală a lui Cantemir. În loc să îl prezinte doar ca o figură istorică, cititorului i se oferă acces și la o imagine detaliată a personalității lui Dimitrie Cantemir, cu patimile și cusururile sale, iar asta îi relevă ființa și dimensiunea umană: „The Moldovan prince, an ardent devotee of tobacco...” (p. 129), „When at the prince's orders, six or eight musicians arrived…”(p. 129), „...the Moldovan prince (c.f. D. Cantemir) sent His Highness an invitation to attend a small ball in the evening.” (p. 130). În paginile lucrării sale, domnul Țvircun aduce în discuție și contextul istoric și cultural în care s-a desfășurat viața marelui cărturar. Este important să înțelegem că D. Cantemir a trăit într-o perioadă tumultoasă, marcată de războaie, migrații și schimbări politice, iar aceste evenimente i-au modelat, inevitabil, viața și opera. O reflectare directă ale acestora o reprezintă corespondența dintre Cantemir și mai marii vremii oglindită pe larg în lucrare. Din acest punct de vedere, cartea vrea să ofere o perspectivă echilibrată obiectivă, scoțând în lumină critici dar și controverse care l-au înconjurat pe acest mare om.

Răsfoind versiunea în limba engleză, înțelegem că lucrarea este prețioasă nu doar pentru materialul faptic, ci și din punct de vedere lingvistic și traductologic, întrucât dacă ar fi pusă în paralel cu originalul, ar oferi acces la aspecte care ar genera subiecte de cercetare interesante.

În concluzie, lucrarea *Dimitrie Cantemir. Life and Destiny* este cu siguranță o lectură informativă și captivantă, care reușește să contureze cu lux de amănunte personalitatea impresionantă a lui Dimitrie Cantemir. Este o carte de care se pot bucura și cunoscătorii de limbă engleză și este, mai cu seamă, o lectură obligatorie pentru oricine își dorește să înțeleagă mai bine contribuția lui Dimitrie Cantemir la crearea filelor istoriei.

Biliografie:

Țvircun Victor, *Dimitrie Cantemir. Life and Destiny*, Comrat, Blitz Poligraf, 2023, 320p.